

Ільїна Анастасія Олександрівна,

кандидат економічних наук, член Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Київський національний торговельно-економічний університет, 02156, м. Київ, вул. Кіото, 19, тел.: (044) 531-49-17, e-mail: nnnasta@ukr.net, <http://orcid.org/0000-0002-6374-7078>.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація. Після здобуття Україною незалежності і обрання курсу європейської та євроатлантичної інтеграції виникла необхідність у розвитку інформаційного суспільства в контексті імплементації Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Це передбачає надання громадянам України більше прав і свобод одержувати інформацію про роботу Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади та підзвітних їм підприємств, установ і організацій державної форми власності, систему суддів загальної юрисдикції, силових органів та органів місцевого самоврядування. Оскільки перелічені органи займаються діяльністю, яка за принципом прозорості постійно висвітлюється на їхніх сайтах у вигляді законів, указів, постанов, розпоряджень, рішень тощо, а також звітів про виконану діяльність, вони дістали назву як органи публічної влади. Тут мова йде про розвиток електронної демократії, що дозволяє громадянам тісніше взаємодіяти із відповідними органами, отримувати від них належним чином консультації, приймати участь в обговоренні тих чи інших питань, а також одержувати послуги різного характеру на основі звернення через будь-які джерела інформації (електронною поштою, шляхом реєстрації на сайті тощо).

Із схваленням Концепції розвитку електронного урядування в Україні у 2017 році розпочався черговий етап реформування органів публічної влади, пов'язаного у більшості випадків із оптимізацією їх організаційної структури. Зокрема, розширився апарат управління, де постійно вводилися зміни у роботу системи електронного документообігу, скоротилися відокремлені галузеві структурні підрозділи, куди почали впроваджуватися спеціалізовані електронні системи (eHealth, Державна система екологічного моніторингу, Автоматизована система «Є-Звітність» та ін.). Однак це не посприяло повноцінному виконанню працівниками своїх посадових обов'язків щодо надання ними якісних послуг населенню. Через нестачу бюджетних коштів на інвестиційну підтримку приватного сектору, який займається інноваційною діяльністю, а також на виділення їх у навчання персоналу органів публічної влади оволодіти інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), завдяки упо-

вільненню процесу впровадження електронної демократії у практичну діяльність органів публічної влади рівень довіри до влади залишається досить низьким.

Внаслідок цього сьогодняшня модель електронного урядування в Україні є незадовільною ані з точки зору рівня підтримки її суспільством, ані з точки зору належного рівня виконання представниками органів публічної влади своїх повноважень. Із затвердженням плану заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні у 2018 році розпочався процес впровадження системи електронного уряду. Він передбачає розвиток пріоритетних електронних публічних послуг, відкритих даних, інструментів електронної участі, електронної ідентифікації та довірчих послуг, електронної взаємодії, електронного документообігу; впровадження спеціалізованих електронних систем у галузеві структурні підрозділи та підтримка пріоритетних реформ, пов'язаних із формуванням базової інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури електронного урядування (ІТІ) і, внаслідок цього, підвищенням ефективності роботи органів публічної влади. Однак у більшості випадків це залишається лише на рівні плану, а не фактичного виконання, що потребує суттєвих зусиль з боку органів публічної влади змінити своє ставлення до виконання розроблених стратегічних планів на користь не них самих, а сталого розвитку суспільства.

Ключові слова: електронне урядування, інформаційне суспільство, органи публічної влади, інформаційна взаємодія, суб'єкти електронного уряду, електронна демократія.

Ilyina Anastasiya Oleksandrivna,

Candidate of Economic Science, Member of the Ukrainian Assembly of Doctors of Science in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Management and Administration, Kyiv National University of Trade and Economics, 02156, Kyiv, Str. Kyoto, 19, tel.: (044) 531-49-17, e-mail: nnnasta@ukr.net, <http://orcid.org/0000-0002-6374-7078>.

PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC GOVERNANCE IN PUBLIC AUTHORITIES OF UKRAINE AND WAYS OF THEIR SOLUTION

Abstract. After Ukraine gained independence and opted for a course of European and Euro-Atlantic integration, it became necessary to develop an information society in the context of the implementation of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. This means to grant Ukrainian citizens more rights and freedoms to receive information about the work of the Presidential Administration of Ukraine, Supreme Council of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, central and local executive bodies and their accountable state-owned enterprises, institutions and organizations, system of judges of general jurisdiction, law enforcement agencies and local self-government bodies. As the listed authorities are engaged in activities which, by the principle of transparency, are regularly reported on their websites in the form of

laws, decrees, orders, decisions, etc., as well as reports on the performed activities, they were called as public authorities. This is about the development of e-democracy, enabling citizens to interact more closely with the relevant authorities, consult with them properly, participate in discussions on various issues, and receive different services through access to any source of information (e-mail, site registration, etc.).

With the approval of the Concept of E-Governance Development in Ukraine in 2017, the next stage of reforming the public authorities, which in most cases related to the optimization of their organizational structure, began. In particular, the management apparatus was expanded, where changes were constantly made to the electronic document management system, and the separate sectoral divisions were reduced, where the specialized electronic systems (eHealth, State Environmental Monitoring System, AIS “E-Reporting”, etc.) began to be introduced. However, it did not contribute to the full fulfillment by the employees of their duties to provide quality services to the population. The lack of budgetary funds for investment support for the private sector engaged in making innovation, and also for training the staff of public authorities to master the information and communication technologies (ICTs) became the reason of the slowdown in the process of implementation of e-democracy into the practical activities of public authorities, due to which the level of credibility of governance remains low.

As a result, the current model of e-governance in Ukraine is unsatisfactory, neither in terms of the level of support it has by society, nor in terms of the proper level of performance of its powers by the representatives of public authorities. With the approval of the Action Plan for the Implementation of the Concept of E-Governance Development in Ukraine in 2018, the process of implementation of the e-Government system began. It provides for the development of priority electronic public services, open data, electronic participation tools, electronic identification and trust services, electronic interaction, electronic document flow, implementation of specialized electronic systems in the sectoral structural units and support for priority reforms related to the formation of basic information and telecommunication infrastructure in e-governance (ITI) and, therefore, increasing the efficiency of the work of public authorities. However, in most cases, this remains only at the level of the plan, not actual implementation, which requires a significant effort by public authorities to change their attitude to the implementation of the developed strategic plans not for the benefit of themselves, but for the sustainable development of society.

Keywords: e-governance, information society, public authorities, information interaction, e-government entities, e-democracy.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день актуальною проблемою розвитку Українського державотворення стає побудова в країні інформаційного суспільства, де величезну роль відіграє взаємодія не лише між органами публічної влади, до яких належать органи державної влади (глава держави – Президент України; органи законодавчої влади – Верховна Рада України; органи виконавчої влади – Кабінет Міністрів України, міністерства, відомства, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, місцеві державні адміністрації із підзвітними підприємствами, установами і організаціями державної форми власності; органи судової влади – Верховний Суд України, вищі спеціалізовані, апеляційні та місцеві суди; силові органи – Національна поліція України, Служба безпеки України, Генеральна прокуратура України, Збройні Сили України та ін.) та органи місцевого самоврядування (місцеві ради, органи самоорганізації населення), а також і приватним сектором, до якого відносяться юридичні особи (підприємства, установи та організації приватної форми власності, неприбуткові громадські організації) та фізичні особи (населення країни). Вирішення цієї проблеми є можливим у разі удосконалення системи електронного урядування, яка в Україні почала вводитися на основі запровадження Концепції розвитку електронного урядування в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. Ця Концепція спрямована на підвищення якості обслуговування фізичних та юридичних осіб шляхом прискорення процесу обміну інформацією між ор-

ганами публічної влади та приватним сектором [1].

Однак величезною проблемою в органах публічної влади України є, в першу чергу, відсутність належного програмного забезпечення, яке б надавало відповідним працівникам можливості високошвидкісної передачі інформації та її отримання під час виконання тих чи інших повноважень за відповідною галуззю діяльності (консультації, стратегічне планування, тестування; збір, обробка та зберігання даних; ремонтні роботи, навчання персоналу та ін.). Так, згідно ст. 8 Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, домовленості про комп'ютерні послуги надають можливості надавати послуги як електронні (без обов'язкової присутності відвідувача установи), так і неелектронні (за умов відвідання установи задля отримання послуг), пов'язані із роботою з комп'ютерними програмами [2]. За таких умов, для органів публічної влади необхідним є проходження процедури укладення договорів на основі публічно-приватного партнерства з метою підтримання постійної взаємодії з виробниками комплексного програмного забезпечення, закупівля якого допоможе органам публічної влади, по-перше, активніше взаємодіяти між собою, по-друге, отримувати високий ефект (збільшення рейтингу публічних установ) та результат (збільшення рівня довіри до влади з боку приватного сектору) від надання послуг.

Іншою проблемою, яка особливо загострена в органах публічної влади

Україні, є низький рівень поінформованості працівників щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) під час виконання ними своїх службових повноважень. Багато працівників органів публічної влади, особливо похилого віку, зв'язують ІКТ із незручностями та марнотратством, пов'язаним із витрачанням часу на засвоєння та оволодіння технікою роботи тієї чи іншої електронної системи у компетентному структурному підрозділі. Через це нерідко виникають непорозуміння між керівництвом та підлеглими, а також співробітниками, які надають більше переваги роботі з людьми, аніж за допомогою електронних посередників. Вирішенню цієї проблеми має посприяти запровадження в органах публічної влади окремого плану-графіку короткострокових семінарів, тренінгів, програм навчання, курсів підвищення кваліфікації працівників, пов'язаних із освоєнням роботи з ІКТ.

Таким чином, основним недоліком у розвитку електронного урядування в Україні, пов'язаним із вищезазначеними проблемами, є відсутність стратегічного мислення керівництва органів публічної влади щодо виділення коштів на загальні потреби держави та громадян, які виникають у разі необхідності отримання громадянами від органів публічної влади корисної інформації про певний вид послуг, консультації щодо надання ними послуги та прийняття рішення щодо отримання чи неотримання даної послуги. Тому збільшення обсягу державної інвестиційної підтримки приватним установам, які здійснюють виробництво технічних та програмних продуктів, приділення більшої уваги виді-

ленню державних коштів на закупівлю цих продуктів, а також на навчання кваліфікованого персоналу органів публічної влади значною мірою прискорить реалізацію Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Це може стати великим стрибком угору в розвитку інноваційної інфраструктури та суттєво поліпшити інвестиційний клімат в Україні за рахунок збільшення обсягу здійснених інвестицій у людський капітал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській та зарубіжній науці з економіки та державного управління існує багато робіт, присвячених дослідженню розвитку системи електронного урядування та порядку взаємодії між суб'єктами інформаційних відносин, а саме: урядовими організаціями, державними службовцями, бізнес-установами та населенням. Оскільки система електронного урядування в Україні почала розвиватися відносно нещодавно та ще знаходиться у стані впровадження, питання щодо розвитку інформаційного суспільства, яке стало вже актуальним для більшості зарубіжних країн світу ще з початку 90-х років, є найбільш відчутними, що обумовило опублікувати значну кількість наукових праць, пов'язаних із дослідженням інноваційно-інвестиційного процесу. Можна вказати роботи таких науковців, як: Дж. Р. Гіл-Гарсія, В. Д. Лагутін, Н. Л. Новікова, Н. С. Орлова, В. Панченко, М. В. Скиба, П. К. Сурі, Е. Тротта та багатьох інших. Однак майже відсутні публікації, присвячені дослідженню взаємозалежності між державною інвестиційною підтримкою приватного сектору та якістю інформаційної взаємодії між суб'єктами інформаційних

відносин, тобто рівнями інвестиційного клімату та розвитку електронної демократії, що потребує проведення подальшого дослідження.

Мета статті – у зв'язку із запровадженням Концепції розвитку електронного урядування в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р, метою якої є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективної системи електронного урядування в Україні, в основі чого лежить удосконалення системи державного управління, збільшення конкурентоспроможності та стимулювання економічного і соціального розвитку країни, базуючись на принципах задоволення інтересів і потреб фізичних та юридичних осіб.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день розвиток інформаційного суспільства в Україні залишає за собою багато спірних питань, пов'язаних із розвитком громадянського суспільства, що надає можливості окремій групі населення об'єднуватися у певну неприбуткову організацію та налагоджувати співпрацю із органами публічної влади. Як зазначає у своїй праці дослідниця М. В. Скиба, громадянське суспільство є інститутом людей, об'єднаних спільними цінностями, культурно-моральними та політичними інтересами, що гарантує права та свободу громадян у вільному виборі своєї позиції в економічному і соціальному середовищі. А, враховуючи те, що економічні і соціальні потреби населення з часом змінюються, потреба у налагодженні тісної співпраці між державою та суспільством тільки зростає. Така співпраця є можливою за умов дотримання обома

сторонами європейських принципів інформаційної взаємодії, а саме: участі, довіри, підзвітності і прозорості та незалежності [3].

Однак дотримання вищезазначених принципів з боку усіх суб'єктів інформаційних відносин потребує наявності підтвердженої інформації як про надавачів, так і про одержувачів відповідних видів послуг. Особливо такої версії додержуються деякі зарубіжні науковці.

Так, наприклад, Дж. Р. Гіл-Гарсія у своїй праці зазначив, що основним успіхом у співпраці між громадськими організаціями та органами публічної влади є налаштування сайтів останніх, які мають відображати рівень ефективності роботи уряду в рамках виконання працівниками урядових установ та підзвітних організацій службових повноважень стосовно обслуговування фізичних та юридичних осіб. Проте така процедура потребує наявності, по-перше, комп'ютерної техніки, по-друге, високошвидкісного Інтернету, по-третє, компетентності працівників використовувати відповідні сайти на робочому місці. Сукупність цих факторів формує електронний уряд, тобто урядову систему, побудовану на основі використання суб'єктами інформаційних відносин ІКТ з метою швидкого обміну необхідною інформацією задля її використання ними у подальшій роботі [4, С. 12-14].

Разом з тим, Е. Тротта пропонує використовувати термін «електронне урядування» як систему електронної взаємодії між суб'єктами електронного уряду, тоді як «електронний уряд» він розглядає як складову електронного урядування, тобто систему органів

виконавчої влади, наділених повноваженнями співпрацювати із прибутковими та неприбутковими організаціями, а також громадянами країни, які звертаються до них з проханням задовольнити їхні потреби, на основі використання ІКТ [5, С. 1-3].

Таким чином, з урахуванням схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України Концепції розвитку електронного урядування в Україні,

згідно якої електронне урядування визначається як форма організації державного управління за принципами ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням ІКТ, орієнтованої на задоволення потреб громадян [1], спробуємо конкретизувати дане визначення (рис. 1).

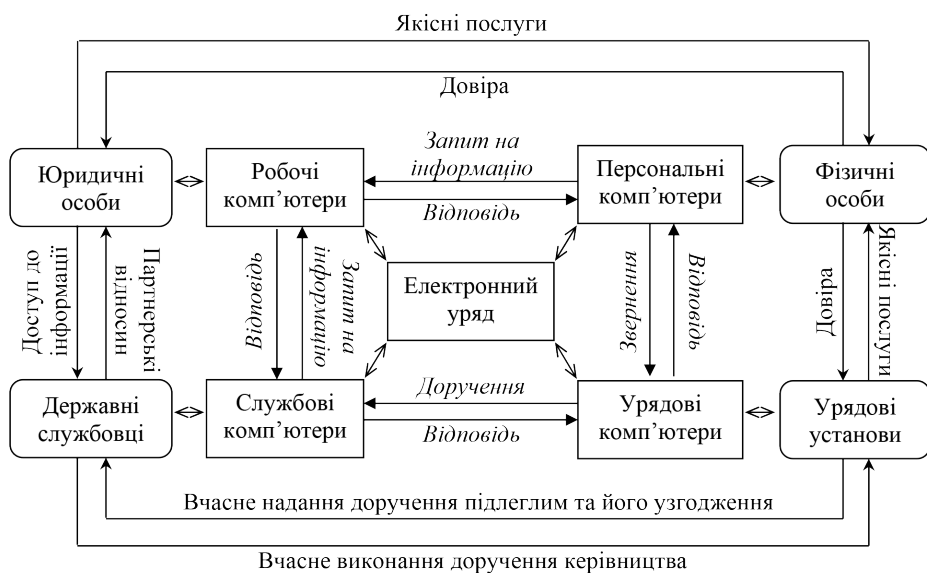


Рис 1. Електронне урядування як система електронної взаємодії суб'єктів електронного уряду

Як бачимо, суб'єктами електронного уряду є суб'єкти інформаційних відносин, які в процесі звернення за інформацією, а також її надання та отримання взаємодіють між собою через комп'ютерну техніку на основі використання тієї чи іншої електронної системи, що завдяки мережі Інтернет дозволяє обмінюватися інформацією у вигляді службових документів.

Так, урядові установи, до яких належать органи виконавчої влади, надсилають іншим органам виконавчої

влади доручення, яке може бути підготовлене на основі: постанови / розпорядження Кабінету Міністрів України, наказу міністерства / відомства / центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, розроблених та затверджених згідно певного закону / указу Президента України; депутатського звернення; розпорядження місцевої державної адміністрації, розробленого та затвердженого згідно прийнятого рішення місцевої ради, та ін. через електронну систему урядових

комп'ютерів, які знаходяться у відповідних канцеляріях. Через канцелярію доручення надходить до представника керівництва органу (керівника / першого заступника / заступника керівника), який накладає резолюцію та надсилає його до підпорядкованих структурних підрозділів. Отримуючи дане доручення на своїх службових комп'ютерах, керівники цих підрозділів накладають резолюцію та пересилають його на виконання своїм підлеглим, виконуючих повноваження в межах компетентності структурного підрозділу, що здійснює управління певною галуззю діяльності.

З метою виконання контрольного доручення працівники відокремлених галузевих структурних підрозділів органів виконавчої влади у більшості випадків надсилають запит на інформацію до відповідних юридичних осіб – представників приватного сектору, які через встановлену електронну систему на своїх робочих комп'ютерах можуть надати її у відповідь у повному обсязі лише у разі встановлення партнерських відносин. Як правило, ці відносини стосуються державно-приватного партнерства на основі укладених договорів між органами виконавчої влади та приватними підприємствами, які також фіксуються у електронній формі під час реєстрації підприємств у електронних базах даних. Відповідно, ефективна інформаційна взаємодія між державним та приватним секторами надає можливості державним службовцям налагоджувати відносини із фізичними особами – громадянами України під час отримання від них звернень, оскільки працівники, що володіють інформацією, завжди у своїх відповідях

нададуть пораду, до яких підприємств / установ / організацій варто звернутися за отриманням якісних послуг, а також врегулювати питання галузевого характеру.

Таким чином, інформаційна взаємодія між урядовими організаціями та державними службовцями сприяє як вчасному наданню доручення підлеглим та його узгодженню на основі накладення електронної резолюції з боку керівництва, так і вчасному виконанню відповідного доручення з боку підлеглих. Це, в свою чергу, дозволяє налагодити партнерські відносини між державним та приватним секторами через укладення електронних договорів із накладенням обома сторонами електронного цифрового підпису (ЕЦП) і, отже, отримувати галузевими структурними підрозділами органів виконавчої влади усю інформацію, необхідну для надсилання адресатові – ініціатору доручення. За таких умов державні службовці, працюючи у відповідних підрозділах, через постійну інформаційну взаємодію із приватним сектором, що здійснює певний вид діяльності, завжди матимуть можливість надавати конструктивну відповідь громадянам на їх звернення, надіслане через електронну систему у їхніх персональних комп'ютерах.

Відповідно, електронне урядування збільшує рівень довіри населення як до підприємств, установ та організацій приватної форми власності завдяки налагодженню партнерських відносин із органами виконавчої влади, так і до влади завдяки збільшенню задоволення громадян від отримання електронних державних послуг. Це зумовлює об'єднання окремої групи

громадян у громадські організації за-
для забезпечення постійної інформа-
ційної взаємодії із органами публічної
влади через інструменти електронної
участі (електронне звернення, елек-
тронна петиція, відкритий бюджет,
громадський бюджет). За таких умов
громадяни отримують більше прав
участі у електронних нарадах, фору-
мах, конференціях та інших заходах
обговорення тих чи інших питань за
рахунок проходження процедури реє-
страції на сайті органу публічної влади
або його відокремленого структурно-
го підрозділу, що зумовлює розвиток
електронної демократії у суспільстві.

Отже, як показує зарубіжний дос-
від, електронне урядування сприяє
підвищенню рівня життя населення
країни завдяки швидкому отриманню
фізичними та юридичними особами
якісних послуг. Робота в електронних
системах дозволяє представникам ор-

ганів публічної влади економити час
на опрацювання питань, зазначених
у отриманих через електронну систе-
му документах, та застосування необ-
хідних заходів щодо їх вирішення. Ра-
зом з тим, наявність лише паперової
інформаційної системи тільки збіль-
шує час на очікування отримання офі-
ційно підтвердженої інформації у ви-
гляді документів з боку представників
органів публічної влади для виконан-
ня та представників громадськості
для отримання результату виконан-
ня із проходженням бюрократичної
процедури збору мокрих підписів та
печаток. Однак в Україні, як показує
динаміка рейтингу України серед 129
зарубіжних країн світу в Глобальному
індексі інновацій в розрізі освітньої
та науково-технічної діяльності [6],
впровадження даного досвіду на прак-
тиці органів публічної влади відбува-
ється вкрай повільно (рис. 2).

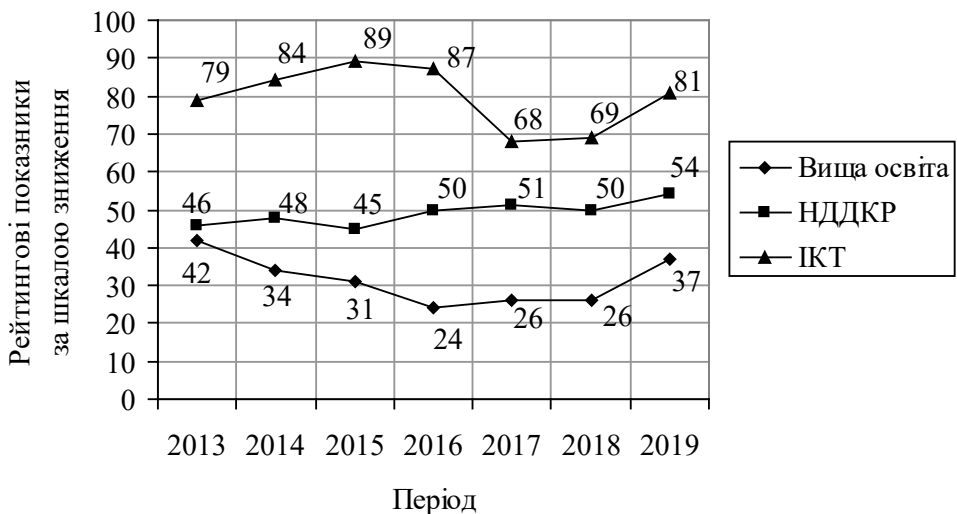


Рис. 2. Динаміка рейтингу України в Глобальному індексі інновацій в розрізі освітньої та науково-технічної діяльності

Як ілюструє рис. 2, починаючи з 2014 року – року підписання Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, в Україні постійно збільшується потреба у використанні ІКТ суб'єктами електронного уряду. Однак низький рівень інформаційної безпеки з урахуванням нестабільної ситуації в країні, а також низький рівень готовності публічних службовців використовувати ІКТ під час виконання своїх службових повноважень негативно позначилися на рейтингу України у виконанні інноваційного плану щодо розвитку ІКТ. Так, за період з 2013 по 2015 рік місце України у впровадженні ІКТ серед інших зарубіжних країн світу опустилося з 79 по 89 позицію, в той час як у здійсненні науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) Україна мала у рейтингу стабільні коливання, опустившись за 2014 рік з 46 по 48 позицію та піднявшись у 2015 році до 45 позиції. Разом з тим, рейтинг України у впровадженні інновацій у вищу освіту до кінця 2016 року поступово піднімався та у 2016 році, порівняно з 2013 роком (42 місце), Україна зайняла 24 місце. Проте потенційні можливості України у розрізі вищої освіти не виправдали очікувань щодо впровадження ІКТ у практичну діяльність органів публічної влади. Як свідчать дані економічної звітності з Глобального індексу інновацій [6], Україна здебільшого намагалася приділяти увагу профорієнтаційній роботі, а не залученню майбутніх випускників до науково-технічної діяльності, через що до кінця 2017 року рейтинг України

у здійсненні НДДКР опустився на 51 місце, у 2018 році піднявся на одну позицію, а у 2019 році зайняв за весь аналітичний період найнижчий результат (54 місце).

В той же час, схвалення Урядом Концепції розвитку електронного урядування в Україні у 2017 році надало країні значного поштовху у розвитку системи електронного уряду, що значно вплинуло на підняття рейтингу України у впровадженні ІКТ за період з 2015 по 2017 рік до 68 позиції. У цей період органи публічної влади проходять свій шлях реформування, пов'язаного із оптимізацією їх організаційної структури, в умовах якої поступово розширюється апарат управління на базі постійного удосконалення загальної системи електронного документообігу та скорочуються відокремлені галузеві структурні підрозділи, у роботу яких розпочали впроваджуватися спеціалізовані електронні системи (eHealth, Державна система екологічного моніторингу, Автоматизована система «Є-Звітність» та ін.). Однак поступове опущення України у рейтингу НДДКР, а також вищої освіти до кінця 2019 року до 37 позиції через постійне зменшення рівня залучення студентів до наукової діяльності зумовило зниження позиції України у рейтингу впровадження ІКТ до 81 позиції. Низький рівень кваліфікації публічних службовців тягне за собою низький рівень їх поінформованості щодо використання ІКТ на робочих місцях. А це, в свою чергу, уповільнює роботу їх структурних підрозділів та негативно відображається на ефективності (рейтингу) та результативності (довірі) самих органів публічної влади. Все це означає низьку спроможність Уря-

ду України застосовувати вже наявний науково-освітній потенціал під час формування видатків державного бюджету.

Враховуючи вищезазначене, діяльність, пов'язана з аналітичною обробкою інформації рейтингових показників урядових установ та прогнозуванням негативних наслідків для держави та суспільства на основі проведеного аналізу, є неефективною. Через це Уряд змушений здебільшого виділяти кошти на ліквідацію вже наявних негативних наслідків, аніж на вирішення актуальних проблем, які торкаються громадянського суспільства. Не дивлячись на план заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 617-р, який передбачає проходження Урядом усіх кроків щодо впровадження повноцінної системи електронного урядування у практичну діяльність органів публічної влади найближчим часом [7], відсутність стратегічного плану щодо виконання пунктів плану реалізації відповідної Концепції значно гальмує цей процес.

На дану ситуацію значним чином впливає ряд факторів, пов'язаних із високим рівнем корупції, низьким рівнем інформаційної безпеки і, на основі цього, довіри до приватних підприємств з боку публічних службовців. Все це сприяє зменшенню кількості реалізованих проектів впровадження ІКТ на основі державно-приватного партнерства із приватними підприємствами, які є виробниками спеціалізованих програмних продуктів. Крім того, надмірне виділення державою коштів на боротьбу з обставинами, які

порушують інтереси держави, спричиняє нестачу коштів на реалізацію програм підвищення кваліфікації державних службовців у використанні ІКТ, а також на закупівлю у фірм-виробників якісного програмного забезпечення для налаштування на робочих місцях працівників органів публічної влади як загальної, так і спеціалізованої електронної системи і, на основі підтримання партнерських відносин, постійного її удосконалення.

Таким чином, запропонуємо шляхи вдосконалення щодо виконання Урядом плану заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні, враховуючи наукові праці окремих українських та зарубіж

Як зазначено у табл. 1, кожен пункт плану заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні має бути виконаний з дотриманням Урядом принципів прозорості (запобігання корупції), верховенства права (забезпечення інформаційної безпеки), взаємодії (довіра до приватних підприємств), державної підтримки (інвестиційна підтримка прибуткових та неприбуткових організацій) та професіоналізму (підвищення кваліфікації персоналу в органах публічної влади).

Так, система надання державою електронних послуг має здійснюватись у єдиній системі електронного сервісу (e-сервісу), де через промислову платформу має постійно проводитись автоматизована перевірка стандарту / ліцензії, що підтверджує законну діяльність державної установи, яка надає ті чи інші види послуг юридичним та фізичним особам. Крім того, з використанням промислової платформи державна установа мати-

ме можливість зв'язатися із прибутковою організацією, де встановлена ціна та час обслуговування, з метою визначення рівня надійності приватного підприємства та, у разі необхідності, надання інформації про нього громадянину у відповідь на звернення. Однак для цього органи публічної влади мають, по-перше, здійснювати

інвестиційну підтримку промислових підприємств, які виготовляють ці платформи задля їх майбутнього придбання; по-друге, розробляти програми підвищення кваліфікації, які породжують у публічних службовців відповідальність за результат надання тих чи інших видів послуг з використанням промислової платформи.

Таблиця 1

Шляхи вдосконалення виконання плану заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні

№	Шляхи реалізації плану заходів з розвитку [7]:	Шляхи вдосконалення				
		Електронні системи запобігання корупції в органах публічної влади [8, С. 6-11]	Шляхи забезпечення інформаційної безпеки держави [9, С. 20-22]	Фактори впливу на рівень довіри держави до приватних підприємств [10, С. 4]	Державна інвестиційна підтримка шляхом інвестицій у [11, С. 62-65]:	Результат підвищення кваліфікації персоналу органів публічної влади [12, С. 89]
1	Електронних послуг	Е-сервіс	Перевірка стандарту / ліцензії	Час / ціна обслуговування	Промислові платформи	Відчуття відповідальності
2	Відкритих даних	Е-код	Обробка документів	Потужність	Програмні продукти	Вибір рішення
3	Інструментів е-участі	Е-офіс	Сітьовий нагляд	Спектр послуг	Громадські об'єднання	Самореалізація
4	Електронної ідентифікації	Е-особа	Перевірка свідоцтва / сертифіката	Знос основних засобів	Інноваційно-активні установи	Знання ІТ-програм
5	Електронної взаємодії	Е-портал	Системний аналіз	Дизайн сайтів	Мережу Інтернет	Робота в команді
6	Електронного документообігу	Е-архів	Накладення ЕЦП	ЄДРПОУ	Приватний сектор	Знання законів
7	Галузевих структурних підрозділів	Е-бізнес	Кількісний аналіз	Кваліфікований персонал	Фірми-виробники	Знання з державного управління
8	ІТІ	Е-тендер	Факторний аналіз	Основні засоби	НДДКР	Знання ІТ-систем
9	Електронного урядування	Е-уряд	Якісний аналіз	Інвестиційний прибуток	Пріоритетні галузі	Знання з економіки

Система відкритих даних має реалізуватись на основі накладення на надіслану у спеціалізовані структурні підрозділи органів публічної влади інформацію електронного коду (е-коду), який завдяки використанню спеціального програмного забезпечення дозволяє працівникам здійснювати автоматизовану обробку документів у системі електронного документообігу, на які накладено ЕЦП, а також фотографій подій, що були зафіксовані у певний час, з метою підтвердження дійсності надісланої інформації для розміщення на сайті того чи іншого органу публічної влади. Крім того, під час отримання статистичних даних приватних підприємств, які мають бути оприлюднені на сайті (наприклад, річний обсяг реалізованої продукції), процес зчитування даних дозволяє визначати потужність приватного підприємства та аналізувати похибки надісланої ним інформації. Однак введення такої системи у роботу потребує від держави, по-перше, здійснення інвестиційної підтримки виробників даних програмних продуктів; по-друге, розробки програм підвищення кваліфікації працівників органів публічної влади, які дозволять їм набути компетентності стосовно вміння приймати рішення з приводу розміщення інформації на сайті органу публічної влади на основі автоматизованої обробки даних.

Розвиток електронних інструментів залучення фізичних та юридичних осіб (інструментів електронної участі) потребує створення єдиної системи електронного офісу (е-офісу), яка дозволить працівникам органів публічної влади здійснювати нагляд у мережі Інтернет за усіма учасниками елек-

тронних обговорень в процесі розпізнавання IP-адрес їх автоматизованих робочих місць і, отже, налагодити контакт з представниками як прибуткових організацій (приватних підприємств) під час отримання від них належної інформації про наявність спектра послуг, так і неприбуткових організацій (громадських об'єднань), наділеними повноваженнями здійснювати громадський контроль щодо регулювання органами публічної влади роботи відповідних підприємств, які надають ті чи інші види послуг. У цьому разі державі необхідно здійснювати максимальну інвестиційну підтримку щодо розвитку громадських організацій, а також розробляти програми підвищення кваліфікації, проходження яких допоможе публічним службовцям набути компетентностей, пов'язаних із самореалізацією їх як осіб, які в першу чергу відповідають за рівень життя суспільства, а не рейтинг самих установ.

Розвиток електронної ідентифікації та довірчих послуг має передбачати застосування системи так званої «електронної особи» (е-особи), яка містить у собі дані про особу (товар або послугу, що пропонує ця особа), на основі яких під час реєстрації особи (товару або послуги) здійснюється перехресна перевірка документів, зафіксованих у базах даних різних підприємств, установ, організацій, де відповідна особа їх отримувала. Ця перевірка підтверджує (автентифікує) право особи на здійснення діяльності, пов'язаної із продажем товарів / наданням послуг у електронній формі, в той час як товар / послуга ідентифікується сертифікатом якості та підтверджує право інтелектуальної власності.

Тут важливим є рівень зносу основних засобів приватних підприємств, особливо тих, хто займається інноваційною діяльністю, оскільки рівень ефективності проведення відповідної перевірки залежить від якості роботи комп'ютерного обладнання. Таким чином, державна інвестиційна підтримка інноваційно-активних установ є вкрай необхідною, тоді як розробка спеціальних програм підвищення кваліфікації дозволить компетентним публічним службовцям оволодіти технологіями проведення ідентифікації, автентифікації та реєстрації фізичних та/або юридичних осіб або запропонованих ними товарів та/або послуг.

Якщо говорити про розвиток електронної взаємодії, то в першу чергу необхідно звертати увагу на електронний портал (е-портал) установи, який може бути як Інтернет-порталом, що містить інформацію в режимі відкритого доступу, так і Інтранет-порталом, дані якого можна побачити лише через вхід у особистий кабінет на основі накладення на фізичну чи юридичну особу ЕЦП під час її реєстрації. Крім того, портал органу публічної влади може містити в собі одночасно відкриті дані та особистий кабінет. У цьому разі проводиться системний аналіз IP-адрес осіб, які частіше всього здійснюють доступ до публічної інформації, розміщеної на сайті органу публічної влади, а також даних зареєстрованих осіб на відповідному сайті через особистий кабінет, де величезну роль відіграє дизайн сайтів приватних підприємств. Він може слугувати доказом наявності чи відсутності у підприємства певної інформації, в тому числі стосовно мети його діяльності. Іншими словами, це є підтвердженням

того, наскільки розпізаному за IP-адресою підприємству можна довіряти розміщену на сайті інформацію, а також запитувану ним інформацію через електронний кабінет. Тут державна інвестиційна підтримка розробників інформаційних мереж формує основу електронної взаємодії, тоді як розробка програм підвищення кваліфікації, спрямованих на навчання публічних службовців проявляти ініціативу під час роботи в команді, є фактором підтримання процесу електронної взаємодії між суб'єктами електронного уряду.

Не можливо уявити ефективний розвиток системи електронного документообігу без наявності в органах публічної влади електронного архіву (е-архіву), де зберігаються усі документи в електронній формі. Адже будь-який документ, що пройшов свій шлях отримання, обробки, виконання та пересилання адресатові і може знадобитися працівнику органу публічної влади для подальшої роботи, захищений ЕЦП. Він накладається канцелярією органу на основі зв'язку з Акредитованим центром сертифікації ключів (АЦСК), який забезпечує захищеність інформаційної цілісності відповідного документу і, отже, безпеку передачі службової інформації іншим суб'єктам електронного уряду через систему електронного документообігу. В даному випадку для налагодження партнерських відносин подібний вид співпраці із приватним сектором є дуже важливим. З використанням системи електронного документообігу орган публічної влади матиме можливість отримувати від приватних підприємств необхідну у документах інформацію, підтверджену офіційно

завдяки накладенню на них ЕЦП. Разом з тим, право на доступ до даної системи вимагає реєстрації підприємства у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій в Україні (ЄДРПОУ), яка дозволяє підтвердити його право юридичної особи відповідним номером. А це, в свою чергу, слугує розвитку приватного сектору, де величезну роль відіграє державна інвестиційна підтримка, пов'язана із вкладенням коштів у будівництво / реконструкцію приватних підприємств. Крім того, розробка програм підвищення кваліфікації, спрямованих на наділення публічних службовців знаннями спеціальних законів, пов'язаних із проходженням реєстрації фізичних та юридичних осіб, зумовить державу регулювати будь-яку галузь діяльності, у якій задіяний приватний сектор, більш ефективно.

Нарешті, ефективній роботі галузевих структурних підрозділів органів публічної влади не обійтися без співпраці із приватним сектором, представники якого виготовляють необхідну продукцію, що потребує державний сектор. Зокрема, система електронного партнерства (е-партнер) дозволяє аналізувати кількість робочих місць, на кожному з яких має бути встановлена персоніфікована система даних про працівника органу публічної влади, яка розпізнаватиме його під час роботи у інформаційно-телекомунікаційній системі на робочому місці. Завдяки цьому керівництво органу матиме можливість робити певні висновки про своєчасність початку та закінчення роботи, а також про якість самої роботи працівника. Все це утворює єдину інформаційно-телекомунікаційну інфраструктуру (ІТІ), об'єдную-

чу телекомунікаційні мережі, загальні та спеціалізовані електронні системи, а також різні програмні забезпечення, що дозволяють суб'єктам електронного уряду постійно підтримувати зв'язок один з одним.

Проте створення відповідних технічних можливостей потребує, по-перше, наявність кваліфікованого персоналу у фірм-виробників, де величезну роль відіграє державна інвестиційна підтримка; по-друге, постійне проведення публічних закупівель через оголошення в системі е-тендер, де проводиться факторний аналіз цін та функціональних можливостей технічних засобів чи їх комплектуючих, запропонованих фірмами-виробниками. Ці фактори здебільшого залежать від кількості основних засобів, що за рахунок державної інвестиційної підтримки надають відповідним фірмам можливості здійснювати якісні НДДКР задля подальшого обслуговування інших суб'єктів електронного уряду. В такому разі формується система електронного уряду (е-уряду), яка дозволяє кожній групі суб'єктів проводити аналіз якості роботи структурних підрозділів органів публічної влади, від чого у переважній більшості залежить обсяг одержаного приватним сектором прибутку від інвестиційної діяльності, який може бути спрямований на розвиток пріоритетних галузей економіки залежно від обсягу інвестицій, вкладених державою.

В такому разі, розробка спеціальних програм підвищення кваліфікації, проходження яких дозволить публічним службовцям одержати знання з державного управління, які полягають в опануванні процесом взаємодії між працівниками апарату та відо-

кремлених структурних підрозділів органу публічної влади, надасть поштовх до розробки програм, спрямованих, по-перше, на наділення публічних службовців компетентностями оволодіння навичками роботи у загальних та спеціалізованих електронних системах; по-друге, набуття ними знань з економіки задля проведення якісного аналізу роботи структурних підрозділів, відповідальних за ту чи іншу галузь економічної діяльності. Все це надасть публічним службовцям можливості визначати найменш ефективні галузі діяльності, розробляти прогностичні показники та прораховувати обсяг бюджетних коштів, необхідних для вкладення у найбільш затребувані суспільством інноваційні об'єкти.

Висновки. Підводячи підсумки, слід сказати, що схвалена Кабінетом Міністрів України Концепція розвитку електронного урядування в Україні покликана реформувати публічну службу на основі впровадження повноцінної системи електронного уряду, яка надаватиме суб'єктам інформаційної взаємодії, зокрема громадянам, більше прав участі в обговоренні питань, що стосуються економічного і соціального розвитку місцевості їх проживання, та здійснення громадського контролю за виконанням Урядом відповідної роботи. Все це зумовлює перехід країни до децентралізованої системи управління, яка дозволяє тісно взаємодіяти між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. В такому разі Концепція покликана відновити довіру до Уряду з боку суспільства, з метою чого Кабінет Міністрів України затвердив план заходів з її реалізації, який передбачає поступове удосконалення роботи органів публіч-

ної влади на основі впровадження у їх діяльність ІКТ. Однак для цього Уряд має змінити своє ставлення до виконання кожного пункту плану з реалізації Концепції на користь сталого розвитку суспільства, а не показової діяльності заради штучного збільшення довіри до себе з боку суспільства.

Вирішити вищезазначене питання допоможе Уряду поступове проходження ним шляхів удосконалення виконання плану заходів з реалізації Концепції, пов'язаних із запобіганням корупції в органах публічної влади, забезпеченням інформаційної безпеки держави, збільшенням рівня довіри до приватних підприємств, збільшенням обсягу вкладених бюджетних коштів у розвиток прибуткових та неприбуткових організацій та підвищенням кваліфікації персоналу в органах публічної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014 № 984_011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
3. Скиба М. В. Теоретичні аспекти дослідження розвитку громадянського суспільства [Електронний ресурс] / М. В. Скиба, В. Я. Шелудько // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2019. – № 2. –

Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1389>

4. Gil-Garcia J. R. Enacting Electronic Government Success: An Integrative Study of Government-wide Websites, Organizational Capabilities, and Institutions [Electronic resource] / J. Ramon Gil-Garcia. Springer, 2012. – 251 p. – Retrieved from : <https://books.google.com.ua/>

5. Trotta A. Advances of E-Governance: Theory and Application of Technological Initiatives [Electronic resource] / Anthony Trotta. New York : Routledge, 2017. – 206 p. – Retrieved from : <https://books.google.com.ua/>

6. Global Innovation Index [Electronic resource]. – Retrieved from : <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-economy>

7. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 617-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/617-2018-%D1%80>

8. Suri P. K. Strategic Planning and Implementation of E-Governance [Electronic resource] / P. K. Suri, Sushil. Springer, 2017. – 292 p. – Retrieved from: <https://books.google.com.ua/>

9. Орлова Н. С. Сучасні принципи та методи державної політики у сфері інформаційної безпеки / Н. С. Орлова, Т. С. Яровой // Менеджер: Вісник Донецького державного університету управління. Серія «Державне управління». – 2019. – № 3 (84). – С. 17-26.

10. Panchenko V. The role of investment strategy in the strategic management system of service companies [Electronic resource] / V. Panchenko, A. Plyina, I. Mihus, M. Vavrin, Yu. Karpenko // Academy of Strategic Management Journal. – Volume 18. – Special Issue 1. – 2019. – Retrieved from : <https://www.abacademies.org/articles/The-role-of-investment-strategy-in-the-strategic-management-system-of-service-companies-1939-6104-18-SI-1-489.pdf>

11. Лагутін В. Д. Вплив держави на розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні / В. Д. Лагутін, А. О. Ільїна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 3 (142). – С. 58-66.

12. Новікова Н. Л. Маркери професійної компетентності державних службовців / Н. Л. Новікова, Р. А. Науменко, А. О. Ільїна // Економіка України. – 2018. – № 9 (682). – С. 85-98.

REFERENCES:

1. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini" : vid 20 veresnia 2017 r. № 649-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Concept of Development of E-Governance in Ukraine" from September 20, 2017, № 649-p]. (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80> [in Ukrainian].

2. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoii enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony : vid 21 bereznia 2014 r. № 984_011 [Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part from March 21, 2014, № 649-p]. (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].

3. Skyba, M. V., & Sheludko, V. Ya. (2019). Teoretychni aspekty doslidzhennia rozvytku hromadyanskoho suspilstva [Theoretical Aspects of the Study of Civil Society Development]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public Administration: Improvement and Development*, 2. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1389> [in Ukrainian].

4. Gil-Garcia, J. R. (2012). *Enacting Electronic Government Success: An Integrative*

Study of Government-wide Websites, Organizational Capabilities, and Institutions. Springer. Retrieved from: <https://books.google.com.ua/>

5. Trotta, A. (2017). *Advances of E-Governance: Theory and Application of Technological Initiatives*. New York : Routledge, Retrieved from: <https://books.google.com.ua/>

6. Global Innovation Index. www.globalinnovationindex.org. Retrieved from <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-economy>

7. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia planu zakhodiv z realizatsii Kontseptsii rozvytku elektronnoho uryaduvannia v Ukraini" : vid 22 serpnia 2018 r. № 617-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Action Plan for the Implementation of the Concept of E-Governance Development in Ukraine" from August 20, 2018, № 617-p]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/617-2018-%D1%80> [in Ukrainian].

8. Suri, P. K., & Sushil (2017). *Strategic Planning and Implementation of E-Governance*. Springer. Retrieved from: <https://books.google.com.ua/>

9. Orlova, N. S., & Yarovoi, T. S. (2019). Suchasni pryntsyipy ta metody derzhavnoi polityky u sferi informatsiinoi bezpeky [Modern principles and methods of public

policy in information security]. *Menedzher: Visnyk Donetskoho derzhavnoho universytetu upravlinnia. Seriiia "Derzhavne upravlinnia" – Manager. Bulletin of the Donetsk State University of Management. Series "Public Administration"*, 3 (84), 17-26 [in Ukrainian].

10. Panchenko, V., Ilyina, A., Mihus, I., Vavrin, M., & Karpenko, Yu (2019). The role of investment strategy in the strategic management system of service companies. *Academy of Strategic Management Journal*, 18, 1. Retrieved from <https://www.abacademies.org/articles/The-role-of-investment-strategy-in-the-strategic-management-system-of-service-Companies-1939-6104-18-SI-1-489.pdf>

11. Lahutin, V. D., & Ilyina, A. O. (2013). Vplyv derzhavy na rozvytok innovatsiino-investytsiinykh protsesiv v Ukraini [The state influence on the development of innovation and investment processes in Ukraine]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of Market Relations in Ukraine*, 3 (142), 58-66 [in Ukrainian].

12. Novikova, N. L., Naumenko, R. A., & Ilyina, A. O. (2018). Markery profesiinoi kompetentnosti derzhavnykh sluzhbovtziv [Markers of professional competence of civil servants]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 9 (682), 85-98 [in Ukrainian].